

Dégi István

Látogatóban

„Édesapám, Dégi István a színészet és a rendezés mellett verseket és novellákat is írt. Ezeknek az írásoknak nagy része megjelent különböző folyóiratokban; van néhány, amely elveszett és van, amely fiókban maradt.

Évek óta gyűjtögetem a verseit és egyéb interjúit, cikkeket 1955-től, a főiskolai felvételijétől 1992-ben bekövetkezett haláláig. A kötet lényege: mi marad egy színész után, ha már nem él. Szerencsémre sok érdekesség kerül elő magánemberektől is, barátoktól is, az archívumokról nem is beszélve.

Eljött az a pillanat, amikor ezeket a ritka dokumentumokat közzé szeretném tenni könyv formájában. Felhívások során izgalmas képeket, visszaemlékezéseket, tárgyakat kapok ismerősöktől, kollégáktól, rajongóktól.

A nyolcvanéves évforduló remek alkalom lenne ilyen formán Dégi Istvánnak emléket állítani.”

E szavak a kiváló színész János fiának bennünket megkereső sorai. Műhelyünk még az idén tető alá hozza a *Látogatóban* című Dégi István-kötetet.

Ne bántsatok... Tisztulok!

Szevasztok! Megjöttem! Alusztok? Alszanak. Hát persze, mindig alszanak. Jó, tudom, reggel dolgoznod kell, a gyerekek meg az óvodába, hallgass már, mondom, hogy tudom. Én nem beszélek hangosan, hallhatod, hogy nem beszélek hangosan. Te, figyelj, most a szinkronból jövök, jaj, annyi helyen voltam ma! Elég jól mennek a próbák, igen, majd elmesélem, ja, képzeld, délután forgattam, olyan balhé volt! Pocsék lett az egyik jelenet, fel kellett volna venni még egyszer, de nem, nekik jó. Különben is, nincs több nyersanyag! Neked jó? Nekem jó. Na jó, akkor végeztünk. Menjenek a fenébe! Hülye tehetségtelen banda! Jó, nem kiabálok. Tudom, mit mondasz, más is van a földön, nem csak én vagyok zseni, jó, nem kell elmondanom újra. Igen, akkor is összehaléztam velük, na és? Leköptem a rendezőt egy deci vodkával. Ilyen vagyok, mit csináljak? Próbáltam rendben lenni a renddel – nem megy. Tök mindegy különben. Úgysem veszi föl még egyszer. Tényleg, nincs itthon valami pia? A pokolba is, te miért nem veszel soha semmi piát? Nem, nem vagyok részeg! Jó, jó, nem kiabálok, tudom, alszik a gyerek. Te, Makót elöntötte az árvíz, hallottam, bemondta a rádió. Mi lehet most a mamával? Nem tudsz róla? Már egy hete csak a mamára gondolok, mindig, meg-megállva... Ezt

szavaltam ma... nyikorgó kosárral ölében, ment a padlásra, ment serényen... etette a malacokat, ültette a kishagymákat... én még őszinte ember voltam, ordítottam, toporzékoltam, hagyja a dagadt ruhát másra, engem vigyen fel a padlásra... Igen, ordítottam a rendezővel, na és, legfeljebb kirúgnak ebből a filmből... hülyék... csak ment, teregetett némán, nem szidott, nem is nézett énrám, s a ruhák fényesen, suhogva, keringtek, szálltak a magosba... nem nyafognék, de most már késő, most látom, milyen óriás ő – szürke haja lebben az égen, kékítőt old az ég vizében. Szép, ugye? Látod, ezt úgysem tudják utánam mondani. Mennyi helyen voltam ma... Utoljára szinkronban... Szabadszállásra mentem, a hadak vége volt... Ezt is elmondtam ma... s az özszekuszálódott Budapesten kenyér nélkül, üresen állt a bolt... Te, miért nincs itthon semmi kaja? Én nem tudom, de nálunk itthon az úgy volt, hogy apát várták. Megterített asztal, meleg kaja. Reggel tiszta ing. Engem miért nem vár soha senki? Jó, tudom, minek járok éjjel haza. Dolgozom, mit csináljak? Éhes vagyok. Ettelek volna meg! Te vacsorádat hoztad el – kértem én? Jó, jó, nem kiabálok, tudom, alszik a gyerek. Tényleg, hogy van? Már nem lázas, ugye? Könnyen gyógyulnak a gyerekek. Nagyanyám dunsztkötést tett rám, amikor beteg voltam. És mesélt. Igen, ott ült az ágyam szélén, és mesélt. Tőle csak szeretetet kaptam. Bizony, mama. Csak ő szeretett igazán. A nagyapám az vert. De nem haragszom rá. Mindegy most már. Jó lenne hazamenni. Nem hallod, mama! Szólj rám! Jó, jó, nem kiabálok. Hogy kerültem én ide? Kinyitottak egy ajtót, azon belöktek, de hogy kerültem én ide? Látod, tele vagyok idézetekkel. Ma leköptem a rendezőt. Búzlótt rajta a vodka. Jó, mi? A színházban meg nyíltszíni tapsot kaptam. Nem, dehogy este! Délelőtt, a próbán! Képzeld el, két hónapja próbáljuk ezt a rohadt darabot, és sehol nem tartunk. Ma odaálltam, és tíz perc alatt megrendeztem egy jelenetet. És a többiek, akik lent ültek a nézőtéren, meg a főiskolások megtapsoltak! Egy próbán! Képzeld el! És ezek után ez a rendező, aki két hónapja nem bír mit kezdeni a darabbal, mert ez is egy hülye, most ez majd elmegy külföldre, és ott is megrendezi. Utánam. Fáradt vagyok. Igen, meg sem állok reggel óta. Csehov, Shakespeare, József Attila, film, rádió, szinkron egy nap. Örület. És akkor meg sem hallgat. Alszik. Szép álmokat. Miért nem kelek föl reggel! Minek iszom! Most miért baj, ha néha iszom egy kicsit! Dolgozom eleget, hozom a pénzt, nem? Hozom, vagy nem hozom? Akkor meg ne feleselj! Most ősz van, nemsokára jön a tél, a hó mindent betakar, és én csak dolgozom, dolgozom... Ezt Irina mondja a *Három nővér*ben. Én meg azt mondom, hogy csip csip csip... A báró egészen megfélemedezik az evésről, csak hogy filozofálhasson. Engem miért nem vártok meleg kajával, mint az apámat? A számlák persze itt vannak. Azokat csak fizessem, mi? Mi ez? Váci utca... Ruhaszalon... mi a fenét keresnél te ott? Mindegy, ki kell fizetni. Telefonszámla... 960... Én nem beszélek. Csak engem hívnak. Honnan? Mindenhonnan. Híres ember lettem, mama! A leghőbörtösebb alak vagyok a világon, szeretem a komédiát, és élvezem a murit is, néha mindkettőt egyszerre. Keszeg András. Ezt játszottam ma este. Tegnap meg az *Éjjeli menedékhelyet*. Egy színészt játszottam benne, mama, tudod, olyat, mint én. Urak, ha a világ már nem talál Utat, mely az igazsághoz vezesse, s jött egy bolond, s az ösvényt megkereste: A tisztelet őnéki is kijár. Ha holnap a nap nem ad sugarat, És sötétségben elborul a földünk, Lehet,

hogy ünneplő ruhákat öltünk, Mert egy örült fénylő eszméket ad... Csak hozom a pénzt... és akkor miért nem vagyok itthon... Azt hiszik, színész vagyok! Nem tudják, hogy én kovács voltam a Ganz-Vagonban, erről dokumentum van, igaz? Figyelj már, ne aludj! Te tudod, együtt láttuk Párizsban a tévében, hogy Peron az én kapaszkodómat fogta meg a vonaton. Én csináltam. Benne volt a monogramom. Hol vagytok, ti régi játszótársak? Focista is voltam, igen. Véletlenül lettem színész. Anyám ma se érti. Azért jelentkeztem a főiskolára, mert ide nem kellett érettségi. Fölvettek, mit csináljak. Ez lett. Debrecenben lettem színész. S mit kaptam még? Az emberek szemének a szeretetét. Most meg kereshetem a pénzt. Váci utca! Lehet, hogy kirúg ez a hülye a filmből. Elnézem a lustálkodó stábot, mondja Pasolini. Csapó indít! A többi nem érdekli őket. Nekik jó. Egyszer rám akartak adni egy női parókát. Rossz stábhoz vitt a sofőr. És én iszom? Füttyülök rájuk! Az egész világra! Mikor kicsi voltam, télen belepisiltem a nevem a hóba. A tiedre már nem jutott, mama! Kis sárga barázdák írták ki a nevem. Az én nagymamám Igaz Rozáliának hívták. Igaz Rozália. Te Inokai vagy. Ő sohasem bántott. Álmomban elalszom, és azt álmodom, hogy a város fölé hajló szivárványos nagymamámmal tipegek az esti litániára... Én nem tudom... miért mondták azt, hogy a keresztények zsidó gyerekeket ölnek? Én is keresztény vagyok... és én mindennap mentem a gettóba... vittem a tojást... apám üzlettársai, Wolf és Schwarz... Tegnap én Hitlert játszottam... Mit néztek, könyvek? Csak itt lapultok, némán. Kelletek a francnak! Én ma végigjátszottam a világirodalmat. Itt van bennem! Én vagyok a világirodalom! Nem hiszed? Én állok minden fülke-fényben, én könyökölök és hallgatok. És aztán apám azt mondta a fiamnak Makón: hagyd az állatokat, mert jön a zsidó és hátraköti a sarkad! Jó, nem kiabálok. Tudom, tudom. Mit akarsz tőlem? Nekem muszáj ilyenkor még beszélnem. Tudod jól. Ne bántsa-tok. Tisztulok, mint hóban a tél...

Látogatóban

(Kóti Árpád barátomnak, mert a Sós Imrék már nem járhatnak haza)

Otthon semmi sem történt.
Talán csak annyi, hogy még nyáron, egy éjszaka
bejött Nagyszobánkba a Maros és kivitte
Anyám papucsát a Kiskonyhánk elé.
Most is ott szárítja a fagy.

Apám ugyanúgy ebéd közben végzi dolgát,
Anyám torkát ugyanúgy fojtogatja a sírás.
Tűzre teszik a fát,
egy irombás tyúk ugyanúgy tisztítja csőrével a
trágyát, mint 25 évvel ezelőtt, mikor elkerültem.

Anyám

– valamiért –

imádkozik,

Apám legyint és köp.

Mindig több órába telik lesimítani arcunkról
azt a zavart örömet, amit most legutoljára
sikerült megfejtenem.

A tévé az oka!
Helyesebben a rám osztott szerepek.
Akkor este is játszottam egy
Intrikust.
Eltalált a marasztaló „maradj”,
Velük néztem meg magam.

Anyám már az Esti mese alatt kidobta a macskát.
Apám levette sipkáját, a sporthíreknél köpött,
a másodpercmutatóra legyintett.
Anyám sámliján ring vissza-vissza
egy régi-régi testnevelésórát.
Sarokba húzódom. Kemencénk hűlt helyén
tétován keresem
régi kisült kenyerek
pernyeszagát.

Anyám nyitott szemmel vár... Apám legyint...
Főcím... listák... nevem...
Anyám integet... Apám köp...
Föltűnik arcom. Anyám: „szerbusz, Pistukám...” Apám legyint...
Szerepem rosszat cselekszik... „nem szabad, kisfiam...”
Köp „megfázol...” legyint. Hátamban a jól megérdemelt kés...
„Nem megmondtam...” köp... köp... köp.
Anyám zokog, Apám szájára közönyt ürít a nyál.

Indulok. Biztonsági övemem szemével inti rám Anyám.
Apám utánam..... krákog...

Egész úton azon töröm a fejem, hogyan magyarázzam
meg Anyámnak: nem kezdődhet minden darab úgy, hogy
„Csókolom, Anyám.”

De azért én csókolom.

Magát is, Apám.